

УДК 340.1:343.54:316.6:159.99

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.92.4.12>

ЗАПОБІГАННЯ, ПРОТИДІЯ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ В ЮРИДИЧНІЙ ДОКТРИНІ РЕСПУБЛІКИ БЕНІН (ЗА МАТЕРІАЛАМИ НАУКОВОЇ ЕКСПЕДИЦІЇ В ЗАХІДНІЙ АФРИЦІ)

Зінсу О.І.,
*докторка філософії з галузі знань 08 «Право»
спеціальність 081 » Право »
ORCID: 0000-0003-3801-6203
e-mail: bebeni@i.ua*

Зінсу О.І. Запобігання, протидія домашньому насильству в юридичній доктрині Республіки Бенін (за матеріалами наукової експедиції в Західній Африці).

Наукова стаття присвячена проблематиці домашнього насильства в контексті правових систем сучасності та спрямована на висвітлення державної політики запобігання, протидії домашньому насильству в країнах африканської правової сім'ї. Актуальність теми зумовлена необхідністю вивчення досвіду запобігання та протидії домашньому насильству в іноземних країнах. Новизну та актуальність теми посилює науково-практичний запит на оновлення наявних та формування нових знань стосовно сегментів, озвучених авторкою в дисертаційній роботі, що своєю чергою скеровує на поглиблений аналіз правових систем сучасності. Такий підхід розширює пізнання детермінантів домашнього насильства та сприяє узгодженості й послідовності зниження ризиків домашнього насильства, що потребує глибокого вивчення явищ і процесів, які є фундаментальними основами правової ментальності, і які своєю чергою продукують парадигму суспільної моралі.

У ході дослідження наведено наукові позиції українських, бенінських та інших учених світу. Висвітлено основні нормативно-правові акти й відстежено практичні напрями діяльності державних інституцій стосовно насильства в сім'ї, побуті, родині. Розкрито значення та роль Національного інституту жінки в Республіці Бенін та центрів соціального просування. Наголошено на тематичних днях міжнародної акції «16 днів активізму проти гендерно зумовленого насильства», що проводяться в Беніні відповідно до положень ініціативи Генеральної Асамблеї ООН. Підкреслено, що традиційно акція стартує 25 листопада – Міжнародного дня боротьби за ліквідацію насильства щодо жінок і триває до 10 грудня – Міжнародного дня прав людини.

Окремо наводиться думка про розвиток фінансової незалежності, автономії особистості як дієвого заходу запобігання домашньому насильству. З цієї метою в Беніні реалізуються державні та донорські програми підтримки населення для започаткування і розвитку власного бізнесу, власної справи. Зазначена тактика спрямована на зміцнення соціальної стабільності, зростання матеріального забезпечення сім'ї, фінансову незалежність від кривдника, а отже – самореалізації та розвитку власного потенціалу.

Зважаючи на викладене, приходимо до висновку про підвищення правової культури населення, покращення соціального захисту, патронажу вразливих категорій населення. На законотворчому рівні: усунення наявних юридичних колізій у чинному законодавстві Республіки Бенін.

Ключові слова: держава, правові системи сучасності, правові норми, девіантна поведінка, традиції, домашнє насильство, державна політика.

Zinsu O.I. Prevention, combating domestic violence in the legal doctrine of the Republic of Benin (based on materials from a scientific expedition to the West Africa).

The scientific article is devoted to the issue of domestic violence in the context of modern legal systems and is aimed at highlighting the state policy of preventing and combating domestic violence in the countries of the African legal family. The relevance of the topic is due to the need to study the experience of preventing and combating domestic violence in foreign countries. The novelty and relevance of the topic is enhanced by the scientific and practical request for updating existing and

forming new knowledge regarding the segments voiced by the author in the dissertation work, which in turn leads to an in-depth analysis of modern legal systems.

This approach expands the knowledge of the determinants of domestic violence and contributes to the coherence and consistency of reducing the risks of domestic violence, which requires a deep study of phenomena and processes that are the fundamental foundations of legal mentality, and which in turn produce a paradigm of public morality. The study presents the scientific positions of Ukrainian, Beninese and other scientists from around the world. The main regulatory and legal acts are highlighted and the practical directions of activity of state institutions regarding violence in the family, everyday life, and family are tracked. The significance and role of the National Institute for Women in the Republic of Benin and social advancement centers are revealed.

The thematic days of the international campaign “16 Days of Activism against Gender-Based Violence” are emphasized, which are held in Benin in accordance with the provisions of the UN General Assembly initiative. It was emphasized that the campaign traditionally starts on November 25 - International Day for the Elimination of Violence against Women and lasts until December 10 - International Human Rights Day.

Separately, the idea of developing financial independence, personal autonomy as an effective measure to prevent domestic violence is presented. For this purpose, state and donor programs are being implemented in Benin to support the population in starting and developing their own business, their own business. The indicated tactics are aimed at strengthening social stability, increasing the family's financial security, financial independence from the abuser, and therefore - self-realization and development of one's own potential. Taking into account the above, we come to the conclusion about increasing the legal culture of the population, improving social protection, patronage of vulnerable categories of the population. At the legislative level: eliminating existing legal conflicts in the current legislation of the Republic of Benin.

Key words: state, modern legal systems, legal norms, deviant behavior, traditions, domestic violence, state policy.

Постановка проблеми. Проблематика домашнього насильства є однією із найгостріших проблем сучасності. Насильство в сімейних, родинних, побутових відносинах пронизує широкий спектр суспільних і приватних відносин. Міжнародні норми юридичного реагування на прояви та формування домашнього насильства імплементуються в національне законодавство країн світу. Однак, на превеликий жаль, розв'язання конкретних орієнтовних завдань нерідко стикається з низкою складностей: недосконалість соціальних механізмів захисту вразливих верств населення, закоренілі гендерні стереотипи, упередження тощо. Саме тому сучасна наукова спільнота світу продовжує науково-прикладні пошуки удосконалення заходів і механізмів запобігання та протидії домашньому насильству. У цьому контексті африканська правова система залишається малодослідженим пізнавальним полем як вченими Африки, так і вітчизняними українськими вченими. Проте проблематика домашнього насильства в країнах Західної Африки має відлуння на світовий стан, масштабність та глобальність наслідків домашнього насильства. Попри накопичений світовий досвід реалізації міжнародних норм в країнах африканської правової системи, реагування на прояви домашнього насильства ускладнюється специфічними, водночас складними та різноманітними культурно-етнічними нормами традиційного права, які складають фундамент світогляду тієї чи іншої етнічної групи. За таких умов постає необхідність вивчення та наукового тлумачення сутності та складових соціально-правового реагування на домашнє насильство в країнах африканської правової сім'ї.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання проблематики домашньому насильству були предметом досліджень вітчизняних та зарубіжних вчених. Зокрема, слід відзначити праці таких науковців: О. Дмитрашук, І. Ботнаренко, А. Вознюк, В. Іщенко, А. апорожець, В. Ладиченко, А. Манжула, У. Митник, У. Сень, О. Степаненко, Д. Тичина, О. Ткаленко, О. Юнін, Л. Юрченко, А. Шугало, М. Хавронюк та інших. Вченими досліджувались різні аспекти домашнього насильства. Не є винятком і аналіз міжнародного та зарубіжного досвіду.

Утім, потрібно констатувати, що вітчизняними вченими здебільшого досліджується досвід країн романо-германської (континентальної), англо-саксонської та змішаної (скандинавської) правової сім'ї.

Так, європейську практику запобігання домашньому насильству «окремих європейських країн, зокрема Австрії, Німеччини, Польщі, Франції» розкрив Д. Тичина [6]. Організаційно-правові

засади «запобігання та протидії домашньому насильству в Республіці Польща, Чеській Республіці, а також в Латвійській та Литовських республіках» привернули увагу К. Бугайчук [1]. Досвід зарубіжних країн у протидії домашньому насильству як гендерно зумовленій формі насильства вивчав П. Мандзик [5]. Вчений розкрив досвід Норвегії, Канади, Королівства Швеції [5].

Ба більше, гострота проблематики домашнього насильства у країнах світу обумовлює численні наукові розвідки закордонних вчених.

Наразі гендерно зумовлене насильство у Західній Африці в таких країнах, як Сенегал, Малі, Буркіна-Фасо, Нігер, досліджувала сенегальська вчена Ndiaye N.A. [20]. Реакцію цивільного права щодо домашнього насильства в країнах Африки на південь від Сахари вивчав Mickael I. [22]. Соціальні аспекти домашнього насильства стосовно жінок в Параку (Бенін) розкрили бенінські дослідники Gouroubera Chabi B.G.N., Sambieni N'koue E, Amadou Sanni M. [12]. Разом з тим результати аналізу домашнього насильства, від якого постраждали чоловіки в районі Гольф 2 міста Ломе (Того), презентували тоголейські дослідники Bawa Ibn H., Pello Sode E.G. [8].

Не менш цікавими є дослідження феномену практики формування сімейного права у франкомовних країнах Африки на південь від Сахари: зокрема в Беніні. Результати дослідження викладені у дисертаційній роботі Y. Gnoloufoun [13]. Gnoloufoun Y. розкриває проблему взаємодії бенінських традиційних норм права та сучасного позитивного права. На думку вченого, побудова сімейного права без урахування бенінських культурних вимог та сімейних звичаїв була б схожа на будівництво структури без фундаменту [13]. Стверджується думка, що ризик полягатиме в законодавстві, яке буде неефективним та безсилим перед обличчям звичаю [13].

Однак, віддаючи належне науковим здобуткам сучасних науковців, слід визнати брак наукових розвідок загальних та спеціальних заходів соціально-правового реагування стосовно домашнього насильства в країнах африканської правової системи.

Мета дослідження полягає у висвітленні основного та специфічного у державно-правовій політиці Республіки Бенін (Західна Африка) стосовно домашнього насильства.

Виклад основного матеріалу. Значний соціальний пласт домашнього насильства стосується країн африканської правової системи (сім'ї), які до того ж характеризуються плюралізмом правового поля.

Плюралізм африканської правової системи склався в процесі історичного розвитку та полягає у взаємодії та співіснуванні різних правових норм і систем, що є характерною ознакою багатогранності правової реальності згаданого типу правової системи (сім'ї). Саме тому правові системи африканського континенту представляють безперечний інтерес для світової науки. За твердженням вітчизняних вчених: «Африка є другим за величиною континентом (її площа – 30,3 млн км²), поступаючись лише Азії, і на ньому розташовано більше країн, ніж на будь-якому іншому континенті – 55» [2, с. 4]. При цьому, як наголошує О. Зінченко: «В африканських країнах мають місце різні форми державності, що впливає на сутність їхніх правових систем» [4, с. 197]. У зв'язку з чим О. Зінченко зазначає, що «найбільш поширеною складовою частиною національних правових систем африканських країн виявляється звичаєве право, яке функціонує тісно чи іншою мірою за межами міст у 42 із 48 країн, за винятком Алжиру, Єгипту, Мавританії, Сомалі, Тунісу та Лівії, де воно законодавчо скасоване» [4, с. 198].

Відтак важливою у контексті досліджуваної теми для африканських країн стала Конвенція Африканського Союзу про ліквідацію насильства щодо жінок та дівчат [9]. Дана конвенція ухвалена Африканським Союзом у 2025 році для подальшої імплементації у національне законодавство країн Африканського Союзу. До складу Африканського Союзу входить 55 країн Африки.

Проте «розв'язання проблеми домашнього насильства у світі й у конкретно обраній державі є системою чинників економічного, політичного, культурного характерів та, з-поміж іншого, пов'язане з особливостями обраного вектора механізмів державного впливу» [3, с. 87].

За цих умов державна політика у сфері запобігання, протидії гендерно зумовленому, а відтак і домашньому насильству представлена в Беніні національною системою юридичного реагування та низкою законодавчих, підзаконних актів, інструкцій. Серед яких: Конституція Республіки Бенін; Цивільний та сімейний кодекс Республіки Бенін; Кримінальний кодекс Республіки Бенін; Закон про запобігання та припинення насильства щодо жінок; Закон про спеціальні положення щодо припинення злочинів, вчинених за статевою приналежністю та захист жінок у Республіці Бенін; Декрет № 2023 – 102 від 22 березня 2023 р. Про затвердження статуту Національного Інституту жінок; Декрет № 2023-152 від 19 квітня 2024 року щодо встановлення умов добровільного

переривання вагітності; Міжвідомча постанова Про встановлення умов видачі медичних довідок жертвам гендерно зумовленого насильства [7; 10; 11; 15; 16; 17; 18; 19]. Також розроблені та затверджені Міністерством соціальних справ та мікрофінансів Беніна та Національним Інститутом жінок Стандартизовані операційні процедури запобігання та боротьби з гендерно зумовленим насильством [21]. Цей перелік можна розширити ратифікованими міжнародно-правовими актами.

До особливостей чинного законодавства Беніну стосовно домашнього насильства належить:

1. Відсутність ексклюзивно визначеного закону та кримінальної статті, пункту, частини кримінальної норми з дефініцією «домашнє насильство» у порівнянні з українським законодавством;
2. Розглядається гендерно зумовлене насильство, серед якого виокремлюється домашнє насильство; насильство в сімейному середовищі щодо жінок, яке надалі кваліфікується залежно від характеру об'єктивної сторони правопорушення та інших ознак того чи іншого складу правопорушення. Тобто, вихідним є аналіз вчиненого конкретного діяння за видовою приналежністю «домашнє насильство», що надалі спроектовує на визначення відповідності фактичних обставин справи нормі в Кримінальному кодексі.

Значну роль у системі запобігання та протидії домашньому насильству в Беніні належить соціальним інституціям, до прикладу Національному інституту жінки, який також є Національним інститутом боротьби з гендерно зумовленим насильством. Цей інститут створено для захисту прав та інтересів жінок і дітей. Регіональні координаційні центри Інституту функціонують по всій країні. Керівними цілями Інституту є підвищення ефективності та злагодженості досудової, судової та виконавчої системи у запобіганні та протидії гендерно зумовленому насильству. Інститут має можливість ініціювати власні розслідування.

До складу фахівців Національного інституту жінки (Національного інституту боротьби з гендерно зумовленим насильством) входять висококваліфіковані юристи, фахівці судової системи, адвокати та психологи. Законом Республіки Бенін № 2023-102 від 22 березня 2023 року затверджено статут Національного інституту жінок.

Послуги для жертв домашнього насильства є безкоштовними.

Для звернення до Національного інституту жінки існує низка засобів комунікації: особистий візит до Інституту; телефонний режим (+229-01-51-07-88-88); електронне звернення (inf.contact@presidence.bj); сайт в інтернет-мережі. Цілодобовий номер гарячої лінії інституту: 114.

Після базового вивчення звернення та при наявності підстав надсилається повідомлення до поліцейської дільниці, де жертва отримує направлення на медичний огляд та висновок, за результатами якого приймається рішення стосовно направлення справи до суду та призначення державного захисника (адвоката).

Основним є принцип невідворотності покарання. Навіть у разі відкликання жертвою своєї скарги, репресивні заходи щодо кривдника тривають. До керівних принципів також входять захист жертв, конфіденційність, відсутність дискримінації, повага, оперативність, співпраця.

Важливу роль у системі запобігання та протидії домашньому насильству відіграють державні центри соціального супроводу. На сьогодні центри соціального супроводу перетворено на Єдине вікно соціального захисту - Guichet unique de protection sociale (GUPS). Центри соціального розвитку (супроводу) являють собою комплекси підтримки розвитку громади на місцевому рівні. Діяльність центрів соціального розвитку спрямована на запобігання та управління соціальними ризиками, з якими стикається населення, особливо вразливі верстви населення. Станом на 14 листопада 2025 року на офіційному сайті Міністерства в країні налічується 81 центр соціального супроводу [14]. Також при Міністерстві соціальних справ та мікрофінансування створено Обсерваторію з питань сім'ї, жінок та дітей, одним із напрямів діяльності якої є запобігання насильству. Обсерваторія є органом моніторингу й орієнтована на всю національну територію Беніну.

Окремий інтерес становлять неурядові некомерційні організації, які скеровують свою діяльність на посилення соціальної спроможності населення, що є вагомим внеском у запобігання, протидію домашньому насильству. У цьому контексті зазначимо такі неурядові організації як: AFJB, Association pour la liberté et le développement des femmes (ALDF), CeRADIS, Calvit, Fondation des Jeunes Amazones (FJAD), Gandjaanon, Wildaf.

Не залишається поза увагою в Республіці Бенін й ініціатива Генеральної Асамблеї ООН стосовно проголошення 25 листопада Міжнародним днем боротьби за ліквідацію насильства проти жінок. Кампанія «16 днів активізму проти гендерно зумовленого насильства» щорічно стартує

25 листопада, в Міжнародний день боротьби за ліквідацію насильства над жінками, і триває до 10 грудня, Міжнародного дня прав людини. Офіційно церемонія запуску акції «16 днів активізму проти гендерно зумовленого насильства» відбулася в Беніні 25 листопада 2022 року. Кампанія «16 днів активізму» проводиться державними та неурядовими структурами й має на меті посилити систему захисту від будь-яких форм гендерно зумовленого насильства, у тому числі й домашнього насильства.

Характерною ознакою сучасного бенінського суспільства є спільність у поглядах стосовно фінансової самостійності, автономії особистості. Зокрема, спостерігається тенденція самореалізації жінки, її фінансової незалежності. Так, респондентка Ж., віком 40 років, мати 4 дітей, заміжня, керівник одного з підрозділів банку, запевняла: «У разі залишення чоловіком домівки вона зможе потурбуватися про себе і дітей. Звичайно, рівень забезпечення буде нижчим, проте дітей і себе вона забезпечить».

Такий підхід при роботі з жінками є загальним, а при роботі з жінками-жертвами домашнього насильства – особливим. Оскільки, як відомо, фінансова незахищеність жінки-жертви домашнього насильства виступає одним із детермінантів віктимності. Відтак, скерованість на власну фінансову незалежність є важливою складовою нівелювання ризиків домашнього насильства в країнах африканського континенту. Далі, безперечно, робиться акцент на захисті конституційних прав особи та на притягненні до юридичної відповідальності кривдника. Навіть у разі примирення з жертвою невідворотність покарання за вчинення насильства є одним із провідних принципів проти гендерно зумовленого насильства загалом і домашнього насильства зокрема.

Зрештою, констатуємо фокусні аспекти віктимності щодо реагування на домашнє насильство. Зокрема, певна частина суспільства, спираючись на правила та вимоги традиційного шлюбу, сім'ї, партнерства, співмешкання, схильна використовувати ресурси та механізми Сімейної ради родини чоловіка або жінки. Адже інституційна спроможність Сімейної ради є традиційно значущим складником регулювання суспільних відносин в африканській правовій системі (сім'ї) загалом, і в Беніні зокрема, особливо з огляду на політичну напругу на півночі Беніну. Однак інша частина суспільства наполегливо воліє звертатися до державних чи неурядових структур: правоохоронних органів, Національного Інституту жінки, судової системи, прокуратури тощо.

Водночас нами не виявлено комплексних корекційних програм для роботи з кривдниками та жертвами. Безперечно, це пов'язано з певною складністю не тільки в розробці типових програм, але й в їх практичній реалізації. Насамперед, ці складнощі пов'язані з витратами, часом, фінансовими ресурсами організаторів та споживачів послуг корекційних програм. Відтак, певна роль корекційних програм в країнах Африки загалом і в Республіці Бенін зокрема покладається на релігійні організації, до переліку робочих програм та завдань яких, з-поміж інших питань, входять питання регулювання сімейних, партнерських, родинних відносин. Релігійні організації, духовні організації представлені в Беніні широкою мережею. У суспільстві доволі толерантне та поважне ставлення до релігійних поглядів одне одного. Бенін у цьому випадку є яскравим зразком вдалої політики країни щодо розвитку духовності в суспільстві та підтримання злагоженості історично складеної духовної та релігійної культури.

Висновки. Таким чином, на основі вищезазначеного приходимо до висновку про скерованість державної політики Республіки Бенін на комплексний підхід у сфері запобігання та протидії домашньому насильству з урахуванням можливостей та ресурсів державного будівництва та місцевого самоврядування країни. Однак вважаємо за доцільне та необхідне запровадження в Беніні відкритого загального доступу до Єдиного Реєстру судових рішень на зразок українського Порядку ведення Єдиного Реєстру судових справ. Також не менш важливим є розробка та впровадження навчального курсу «Запобігання та протидія гендерно зумовленому насильству» та спеціального курсу «Запобігання та протидія домашньому насильству».

З огляду на це результати поточного дослідження слугують структурною одиницею подальшого поглибленого аналізу й ретельного осмислення норм традиційного, звичаєвого права та сучасного позитивного права. В ідтак перспективи подальших досліджень вбачаються в аналізі сегментованості домашнього насильства крізь призму ментальності африканського суспільства, колізійності кримінально-правової кваліфікації домашнього насильства в чинному законодавстві країн Західної Африки, аналізі фабул справ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бугайчук К.Л. Зарубіжний досвід запобігання і протидії домашньому насильству в країнах Європейського Союзу та можливості його використання в Україні. *Право і безпека- Law and Safety*. 2025. N 2 (97). С.124-134. DOI: <https://doi.org/10.32631/pb.2025.2.10>.
2. Висоцький О.Ю., Ставченко С.В., Африканістика: курс лекцій. *Дніпро: Інновація*, 2024. 300 с.
3. Зінсу О.І. Психолого-правові засади запобігання домашньому насильству в Україні: дис..на здобуття наукового ступеня док-ра філософії «081» Право. НАВС. Київ. Україна. 2023. 254 с.
4. Зінченко О.В. Правові системи африканських країн на правовій карті світу. *Study of world regardin the development of sciencece*: The 9-th International and practical conference (Novembre 22-25, 2022) Prague. Chech Republic. International Science Group. 2022. с. 734. URL: <https://scispace.com/pdf/study-of-world-opinion-regarding-the-development-of-science-3oj2k5mp.pdf>.
5. Мандзик П.І. Досвід зарубіжних країн у протидії домашньому насильству як гендерно зумовленій формі насильства. *Науковий вісник ХДУ Серія Юридичні науки*. N 4(2023). Харків. DOI: <https://doi.org/10.32999/ksu2307-8049/2023-4-12>.
6. Тичина Д.М.Європейська практика запобігання домашньому насильству. *Правова позиція*. N 2 (39). 2023. с.136-142. DOI: <https://doi.org/10.32782/2521-6473.2023-2.27>.
7. Arrête interministériel 2022.N.016. Portant conditions de délivrance du certificat médical aux victimes de violences basées sur le genre. Le Ministre des Affaires sociales et de la Microfinance, Le Ministre de la Santé, Le Ministre de la Justice et de la Législation, Le Ministre de l'Intérieur et de la Sécurité publique. Benin. URL: <https://www.inf.bj/wp-content/uploads/2024/03/Arrete-N%C2%B0016.pdf>.
8. Bawa Ibn H., Pello Sode E.V. Analisy des violences conjucales subies par les hommes dans la commune de Golfe 2 a Lome au Togo. *Annales de l'Universite de Moundou, Serie A- FLASH* Vol.11(1), Juin. 2024, aflash-revue-mdou.org. p-IS3SN-2304-1056/e-ISSN 2770-6830.
9. Convention de l'Union Africaine visant a mettre fin a la violence a l'égard des femmes et des filles. URL: <https://au.int/fr/newsevents/20241002/la-convention-de-lunion-africaine-visant-mettre-fin-la-violence-legard-des>.
10. Décret N.2023 – 102 du 22 mars 2023 portant approbation des statuts révisés de institut National de la Femme. Benin. URL: <https://sgg.gouv.bj/doc/decret-2023-102>.
11. Decret 2023-152 du 19 avril 2024 fixant les conditions d'interruption volontaire de grossesse. Benin. URL : <https://sgg.gouv.bj/doc/decret-2023-151>.
12. Gouroubera Chabi Bake Gani Nicole, Sambieni N' koue Emmanuel, Amadou Sanni Mouftaou (2023). Représentations sociales de la violence conjugale faite aux femmes a Parakou. *Collection recherches & regard d'Afrique*. Vol 2. Numéro Fin Campagne/décembre 2023. P. 27-46.
13. Gnonlonfoun Y. (2022) Le role de la pratique dans la formation du droit de la famille en Afrique noire francophone: cas du Benin: Thèse de doctorat. *Ecole doctorale INTER-MED (Perpignan ;2011-...)*. *Laboratoire :Centre de droit economique et du developpement (Perpignan)*. URL : <https://theses.fr/2022PERP0002>.
14. List des Centres pfomotion sociales par departements : Site officiel de la Ministere des affaires des sociales et de la microfinance du Benin. URL : <https://social.gouv.bj/ministere/cps>.
15. Loi République du Benin n.90-32 du 12 decembre 1990, portant Constitution de la Republique du Benin, telle que modifiée par la loi n.2009-40 du 07 novembre 2019.
16. Loi République du Benin n.2002-07 du 24 aout 2004 portant Code des personnes et de la famille. URL: <https://sgg.gouv.bj/doc/loi-2002-07>.
17. Loi République du Benin n.2018 – 16 du 28 decembre 2018 portant Code pénal en République du Benin. URL: <https://documentation-anbenin.org/s/textes-de-lois/item/2074>.
18. Loi Republique du Benin N.2011-26 du 09 janvier 2012. portant prévention et répression des violences faites aux femmes. URL: <https://documentation-anbenin.org/s/textes-de-lois/item/1741>.
19. Loi République du Benin n. 2021-11 du 20 decembre 2021. portant disposition spéciales de répression des infractions commises a raison du sexe des personnes et de protection de la femme en République du Benin. URL: <https://sgg.gouv.bj/doc/loi-2021-11>.
20. Ndiaye, N. A. (2021) Violences basées sur le genre en Afrique de l'Ouest : Cas du Sénégal, du Mali, du Burkina Faso et du Niger (*Nouvelles Approches de Sécurité Collective*). *Friedrich-Ebert-Stiftung*. 2021. p.76. URL: <https://resaud.net/reference/report-qwldptce>.

21. Procédures opérationnelles standardisées (POS). Prévention et prise en charge des Violences Bases sur le Genre (VBG) : Ministère des affaires sociales et de la micro finance République du Bénin avec l'appui technique et financier de l'UNPA et du projet IHSA de l'USAID. 2023. p.56. Bénin. URL: <https://www.inf.bj/wp-content/uploads/2024/02/Procedures-Operationnelles-Standardisees.pdf>.
22. Mickael I. La réponse du droit civil aux violences conjugales en Afrique Noire Subsaharienne. *Revue de droit civil, Economique et Comparée*. 2024. Vol.5. N2 (20×4). pp 83-99. DOI: <https://doi.org/10.33873/PRSM.rdcv-vol5iss2.53780>.